

Aizsardzības ministrija

Pārskats par divējāda lietojuma preču apriti Latvijā

2025. gada 27. novembrī

Aizsardzības ministrija

Divējāda lietojuma preces ir tehnoloģijas, iekārtas, materiāli, programmatūra un pakalpojumi, kurus iespējams izmantot gan civilos, gan militāros nolūkos. To aprīte ir regulēta Eiropas Savienības un Latvijas tiesību aktos, lai novērstu to izmantošanu bruņotos konfliktos vai citām drošības riskantām darbībām.

Aizsardzības ministrija

Tiesiskais regulējums un galvenie normatīvie akti

ES regula 2021/821 par divējāda lietojuma preču eksporta, starpniecības, tehniskās palīdzības, tranzīta un pārvadājumu kontroli nosaka Savienības režīmu, tai skaitā sarakstus un licences sistēmu.

Latvijas Stratēģiskas nozīmes preču aprites likums transponē attiecīgās ES prasības, nosakot kompetentās iestādes, licenču režīmu un atbildību.

Ārējā politika un eksporta kontroles vadlīnijas pieejamas Ārlietu ministrijā un citās kompetentajās iestādēs.

Aizsardzības ministrija

Galvenie principi un prasības uzņēmumiem

Saraksti un klasifikācija: Jānoskaidro, vai prece iekļauta ES pielikumā (annex) vai Latvijas nacionālajos sarakstos; šis secinājums nosaka, vai nepieciešama licence.

Licencēšanas režīms: Eksports, starpniecība, tehniskā palīdzība un tranzīts var prasīt atbilstošu eksporta licenci vai atļauju no kompetentajām iestādēm.

Kompetentās iestādes: Civilo komponentu vērtē Ekonomikas ministrija vai Ārlietu ministrija atbilstoši noteikumiem; **militārās komponentes izvērtē Aizsardzības ministrija** vai citas norādītās iestādes.

Kontroles pienākumi: Uzņēmumiem jāievieš iekšējie procesi (preču klasifikācija, pircēja pārbaude, galamērķa verifikācija, dokumentu uzskaitē) un jāziņo par aizdomīgiem darījumiem.

Aizsardzības ministrija

Piebilde: Pašmāju prakse - parasti divējāds lietojums netiek vērtēts tik skrupulozi kā tas ir regulās, vairāk indikatīvi, lai attīstītu vietējo ražošanu un nepieciešamības gadījuma tiešam varētu ātri pārkvalificēties un ražot arī militārajai industrijai.

Atbalsts, finansējums un politikas iniciatīvas

Aizdevumi ražošanas inovācijām (ALTUM) — aizdevumi ar kapitāla atlaidi līdz 30% (1.2.1.2. pasākums): paredzēti inovatīviem produktiem, tostarp duālā pielietojuma risinājumiem drošības un aizsardzības jomā; pieejami projektiem līdz 5 milj. EUR ar kapitāla atlaidi līdz 1,5 milj. EUR; prioritātē — projekti, kas sadarbojas ar Aizsardzības ministriju un Latvijas Zinātnes padomi.

Aizdevumi pētniecībai un prototipu izstrādei — zema, fiksēta procentlikme (0.9–1.9%): paredzēti R&D, prototipēšanai un tehnoloģiju attīstībai, pieejami M, V un lieliem uzņēmumiem (līdz 3000 darbinieku).

ES kohēzijas politikas / ERAF programmas atbalsts (1.2.1.1 pasākums): grozījumi paplašina atbalstu divējāda lietojuma jaunu vai būtiski uzlabotu produktu izstrādei; tagad atļautas izmaksas, kas saistītas ar intelektuālā īpašuma aizsardzību un nozares ekspertizēm; samazināts apgrozījuma sliekšnis projektu iesniedzējiem (minimālais apgrozījums var būt 30% no pieprasītā publiskā finansējuma).

LIAA SAM 1.2.3.1. pasākums "Atbalsts mazo un vidējo uzņēmumu inovatīvas uzņēmējdarbības attīstībai" īstenošanas noteikumi".

Aizsardzības ministrija

Institūcija	Galvenā atbildība	Praktiskās funkcijas	Ko uzņēmējam sagaidīt/kur vērsties
Aizsardzības ministrija	Militārās pielietojamības vērtējums	Sniedz tehnisko ekspertīzi licences un grantu vērtēšanā	Sazināties pieteikuma stadijā, ja produkts sastop NBS vajadzības
Ekonomikas ministrija	Civilo komponentu izvērtēšana un politikas koordinācija	Administrē atbalsta programmas un sniedz klasifikācijas vadlīnijas	Iegūt vadlīnijas par klasifikāciju un pieteikties finansējumam
Ārlietu ministrija	Starptautisko saistību izpilde un sankciju politika	Novērs eksportu uz sankcionētām valstīm; koordinē galamērķa riska novērtējumus	Konsultē par sankciju ietekmi uz eksportu un licences lēmumiem
Valsts ieņēmumu dienests / Muitas	Fiziskā un dokumentu kontrole ieviešanas/izvešanas punktos	Pārbauda licences esamību un aptur sūtījumus bez atļaujām	Nodrošināt licenču kopijas un muietošanas dokumentāciju muitas pārbaudēm
Iekšlietu ministrija / Valsts policija	Pārkāpumu izmeklēšana un tiesībaizsardzība	Veic izmeklēšanas par eksporta kontroles apietiem gadījumiem	Ziņot par aizdomīgām darījumu shēmām vai iespējamiem pārkāpumiem
ALTUM un finansēšanas aģentūras	Finanšu instrumentu pārvaldība duālajiem projektiem	Piedāvā aizdevumus, kapitāla atlaides un garantijas R&D projektiem	Pieteikties aizdevumiem un konsultēties par atbilstību nosacījumiem
Pētniecības institūcijas un universitātes	Tehniskā ekspertīze un prototipēšana	Piedalās R&D, testēšanā un tehniskajā dokumentācijā	Iesaistīt kā tehnisko partneri un ekspertus projektu pieteikumos

Aizsardzības ministrija

Piemēri divējāda lietojuma precēm

Mašīnrīki un metālapstrādes iekārtas

Virpas, frēzes, slīpmašīnas ar augstu precizitāti un vairākām asīm; piemēram, darbgaldi, kas spēj izgatavot precīzas detaļas ieročiem vai raķešu komponentēm.

Elektronika un mikroelektronikas komponentes

Mikroprocesori, RF-komponentes, signālu pastiprinātāji, taktiskie sakaru moduļi; var izmantot gan industriālai automatizācijai, gan militārai vadībai un sakariem.

Programmatūra un kriptogrāfija

Uzlabota šifrēšanas programmatūra, drošības protokoli un specializētas simulācijas programmas; piemērojami gan finanšu drošībai un datu aizsardzībai, gan militārai komunikāciju slēpšanai un vadībai.

Aizsardzības ministrija

Optika, sensori un mērīšanas iekārtas

Augstas precizitātes ģeodēzijas ierīces, infrasarkanie/termiskie sensori, lāzera attāluma mērītāji; piemērojami kartēšanai, droniem, izlūkošanai un precīzai orientācijai.

Droni un bezpilota sistēmas

Civillie droni (lieli un mazi) ar plaknes stabilizāciju, GPS/IMU sistēmām un iespēju nesti payload; izmantojami lauksaimniecībā, monitorēšanā, bet arī kā izlūkošanas vai uzbrukuma platformas.

Ķīmiskās vielas un materiāli

Prekursori, augstas tīrības slāpekļa vai fluorētas vielas, speciālas sakausējumu izejvielas un polimēri; var tikt izmantoti gan rūpniecībai, gan potenciāli kodol-, ķīmiskajās vai citās militārās tehnoloģijās

Aizsardzības ministrija

Radiācijas un kodoltehnoloģiju saistītas iekārtas

Detektori, separācijas iekārtas, atsevišķas izejvielas un instrumenti kodolapstrādei; potenciāli nozīmīgi proliferationa riska aspektā

Transmisijas un navigācijas sistēmas

Augstas precizitātes GPS/GLONASS moduļi, inertālā navigācija un precīzie pulksteņi; svarīgi gan aviācijā un loģistikā, gan precīzai mērķu noteikšanai.

Kompresori, turbīnas un enerģētikas komponentes

Lielas jaudas kompresori, turbīnu detaļas un augstspiediena sistēmas; izmantojami gan rūpnieciskai ražošanai, gan potenciāli militāriem transporta vai raķešu dzinējiem.

Aizsardzības ministrija

Ārlietu ministrija

ĪSUMĀ PAR LATVIJAS STRATĒGISKAS NOZĪMES PREČU EKSPORTA KONTROLI

Aizsardzības ministrija

Kopsavilkumā:

Aizsardzības ministrija (AM) Latvijā veic stratēģisku atbalsta, finansēšanas un koordinācijas lomu divējāda lietojuma (dual-use) produktu attīstībā, īpaši attiecībā uz aizsardzības un drošības industriju, to inovāciju veicināšanu un mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) iesaisti. AM administrē grantu programmas, definē prioritātes aizsardzības tehnoloģiju attīstībai un sadarbojas ar citām valsts institūcijām projektu izvērtēšanā un īstenošanā. Vērtē militāro komponenti.

ĀM (eksporta joma), EM (finanšu atbalsts) nozares vadošās iestādes jomā.

Aizsardzības ministrija

Paldies par uzmanību!

Papildus info:

Aizsardzības industrijas un inovāciju politikas departamenta,
Inovāciju un pētniecības politikas nodaļas vecākā eksperte

Ilze Baltmane,

ilze.baltmane@mod.gov.lv, (+371) 67335234